



Теорія та методика навчання

УДК 37.013.42 (438)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18809386>

Методика викладання історії мистецтва в закладах освіти Польщі

Шостачук Тетяна Всеволодівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир, вул.В. Бердичівська 40, 10008, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Прийнято: 13.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

***Анотація.** Метою статті є дослідження сучасних методичних засад викладання історії мистецтва в закладах освіти Польщі, що базуються на гармонійному поєднанні класичної мистецтвознавчої теорії та інноваційних психолого-педагогічних підходів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю трансформації мистецької освіти в умовах глобальної масовізації вищої школи та зміни перцептивних механізмів сучасних студентів, які виховані у межах насиченої «культури образу» та мають яскраво виражену домінуючу візуальну пам'ять. **Методи.** У дослідженні використано комплекс методів: істико-компаративний (для аналізу еволюції дисципліни); системно-структурний (при вивченні ступеневі підготовки учительських кадрів); дидактичне моделювання (для обґрунтування переходу від інформаційної лекції до лекції-полілогу/конверсаторію). У статті розглянуто історико-правовий аспект становлення цієї дисципліни в польській освітній системі, починаючи від 1945 року до впровадження сучасної реформи, яка закріпила статус історії мистецтва як предмета державного іспиту зрілості. Особливу увагу приділено*



ступеневій системі підготовки педагогічних кадрів, яка забезпечує спеціалізацію: від бакалаврських програм, орієнтованих на початкову ланку освіти та предмет «Plastyka», до магістерських студій, що надають право викладання у ліцеях, технікумах та спеціалізованих художніх школах. Обґрунтовано доцільність переходу від традиційної інформаційно-монологічної лекції до моделі лекції-полілогу (конверсаторію). Висвітлено методіку динамічного управління увагою аудиторії з урахуванням «синусоїди сприймання» (циклів концентрації тривалістю близько 20 хвилин) та застосування дигресій (тематичних відступів) для підтримки пізнавального інтересу. **Результати.** Доведено ефективність ціннісно-зорієнтованої моделі викладання, що залучає особистісний емоційний досвід студента у процесі інтерпретації мистецького твору. Систематизовано практичний інструментарій «візуальної гігієни», зокрема методу синтетичного візуалізованого конспекту та маркетування «ілюстративного канону», що дозволяє уникнути когнітивного перевантаження слухачів. **Висновки.** Ефективність навчання історії мистецтва в сучасній умовах безпосередньо залежить від здатності викладача самостійно конструювати оригінальний дидактичний контент. Встановлено, що методологічна гнучкість. Використання інтерактивних технік та адаптація матеріалу до візуального типу сприймання є визначальними чинниками формування професійної компетенції майбутніх фахівців у галузі мистецтва.

Ключові слова: дидактика, методика викладання, візуальна пам'ять, лекція-конверсаторій, візуальна грамотність.



Methods of Teaching Art History in Polish Educational Institutions

Shostachuk Tetiana Vsevolodivna,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Fine Arts and Design, Zhytomyr Ivan Franko State University,
Zhytomyr, V. Berdychivska 40, 10008, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Abstract: *The aim of the article is to study modern methodological foundations of teaching art history in Polish educational institutions, based on a harmonious combination of classical art history theory and innovative psychological and pedagogical approaches. The relevance of the study is determined by the necessity of transforming art education in the context of global massification of higher education and changes in the perceptual mechanisms of modern students, who are raised within a saturated "culture of the image" and possess a pronounced dominant visual memory.*

Methods. *A complex of methods was used in the research: historical-comparative (to analyze the evolution of the discipline); system-structural (when studying the tiered system of teacher training); and didactic modeling (to justify the transition from an informational lecture to a lecture-dialogue/conversatorium). The article examines the historical and legal aspects of the establishment of this discipline in the Polish educational system, from 1945 to the implementation of the modern reform that consolidated the status of art history as a subject of the state maturity exam (matura). Particular attention is paid to the tiered system of pedagogical training, which provides specialization: from bachelor's programs focused on primary education and the subject "Plastyka," to master's studies granting the right to teach in lyceums, technical schools, and specialized art schools. The expediency of the transition from a traditional informational-monologic lecture to a model of lecture-dialogue (conversatorium) is substantiated. The methodology of dynamic classroom attention management is highlighted, taking into account the "perception sinusoid"*



(concentration cycles lasting about 20 minutes) and the use of digressions (thematic detours) to maintain cognitive interest. **Results.** The effectiveness of a value-oriented teaching model that engages the student's personal emotional experience in the process of interpreting a work of art has been proven. The practical toolkit of "visual hygiene" is systematized, in particular, the method of synthetic visualized note-taking and the marketing of an "illustrative canon," which prevents cognitive overload of the audience. **Conclusions.** The effectiveness of teaching art history in modern conditions directly depends on the instructor's ability to independently construct original didactic content. It has been established that methodological flexibility, the use of interactive techniques, and the adaptation of material to the visual type of perception are decisive factors in forming the professional competence of future specialists in the field of art.

Keywords: didactics, teaching methodology, visual memory, lecture-conversatorium, visual literacy, teacher training.

Постановка проблеми. У сучасних освітніх системах Польщі та України вивчення історії мистецтв розглядається не лише як накопичення фактологічних знань про епохи та стилі, а насамперед як формування візуальної грамотності та культурної ідентичності. Основним завданням системи освіти стає не стільки вузька підготовка фахівця, скільки становлення особистості, яка засвоює культурний досвід людства, усвідомлює своє місце в суспільстві та здатна до творчої професійної діяльності, самовизначення, саморегуляції, саморозвитку [2].

Методика викладання базується на глибокому психолого-педагогічному аналізі процесу сприймання та активному залученні здобувачів освіти до творчого діалогу з мистецьким об'єктом. Це дозволяє гармонійно поєднувати класичну академічну теорію з актуальними вимогами сучасної системи освіти.

Завдання вивчення дисципліни «Історії мистецтв» полягає у ґрунтовному дослідженні виникнення та розвитку провідних стилістичних напрямків у



світовому образотворчому мистецтві. Аналіз історичних видів мистецтва з позицій європейської традиції дає можливість через призму вітчизняної та загальноєвропейської культур глибше пізнати досягнення інших народів. Йдеться не про уніфікацію в межах єдиної глобальної культури, а про вивчення загальних тенденцій розвитку розмаїття культур, які становлять фундамент сучасного міжкультурного діалогу [7, с. 84].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика методики викладання історії мистецтва в сучасному науковому дискурсі розглядається в контексті трансформації мистецької освіти, оновлення дидактичних підходів та пошуку ефективних моделей професійної підготовки педагогічних кадрів. Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує міждисциплінарний характер цієї тематики та її активне осмислення як в українському, так і в польському науковому просторі.

Теоретико-методологічні засади академічної дидактики та ефективності університетської освіти в Польщі розроблено в працях Т. Бановського (T. Banowski), А. Гелдонь-Пашек (A. Giędoń-Paszek), К. Денека (K. Denek), Б. Левіньської (B. Lewińska), К. Крушевського (K. Kruszewski) та ін. В українському науковому просторі вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили вчені: Л. М. Білозуб, К. Трегубов, М. Хілько, О. Шевнюк та інші.

Методологічні засади історичного пізнання та їхню рецепцію в польському науковому просторі аналізує Wiśniewski T. [25], зосереджуючи увагу на співвідношенні методології та теорії історії. У дослідженні порушено питання видимості теоретико-методологічних підходів у сучасній польській гуманітаристиці та окреслено проблеми їх інтеграції в освітню практику. Представлені положення є важливими для осмислення методологічної основи викладання історії мистецтва як історико-гуманітарної дисципліни.

Проблему взаємозв'язку педагогіки творчості та педагогіки мистецтва

аналізує Szmidt K. J. [24], обґрунтовуючи їхній партнерський характер. У дослідженні підкреслено значення розвитку креативного мислення та ціннісного ставлення до мистецтва. Такі положення узгоджуються з валоризаційною моделлю викладання історії мистецтва, орієнтованою на поєднання когнітивного та емоційного компонентів навчання.

Аудіовізуальну методика культури освіти розглядає Jelonkiewicz M. [18], обґрунтовуючи ефективність використання кінематографічних матеріалів у навчанні. У центрі уваги перебуває роль візуального образу як засобу формування культурної компетентності та активізації пізнавальної діяльності. Запропоновані положення співвідносяться з концепцією домінування візуального типу сприймання в сучасному навчанні історії мистецтва.

У дослідженні Колченко І. [4] розкрито роль спеціалізованих мистецьких закладів у розвитку професійної освіти Польщі, зосереджено увагу на інституційних механізмах їх функціонування та структурі підготовки кадрів. Проаналізовано організаційно-педагогічні умови забезпечення якості мистецької освіти та її відповідність сучасним вимогам професійної підготовки. Представлені висновки дозволяють глибше осмислити систему формування компетентностей майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, зокрема історії мистецтва.

Проблему культурологічного наповнення освітнього змісту в польських закладах розглядають Шостачук Т. та ін. [9], обґрунтовуючи значення інтеграції мистецького матеріалу в ширший культурний контекст. У роботі висвітлено механізми формування національної ідентичності та міжкультурної компетентності засобами гуманітарної освіти. Такий підхід є важливим для розуміння методики викладання історії мистецтва як інструменту культурної самоідентифікації.

Історіографічний аспект становлення музейної педагогіки в Україні та Польщі аналізує Паска А. [6], зосереджуючи увагу на трансформації музею в



активне освітнє середовище. У дослідженні розкрито теоретичні засади використання музейного простору в системі вищої освіти. Окреслені положення підкреслюють значення інтерактивної роботи з мистецькими об'єктами у формуванні професійних компетентностей студентів.

Окремі аспекти зарубіжного досвіду мистецької освіти дітей і молоді висвітлює Червінська Н. [8], аналізуючи організаційні та методичні особливості навчального процесу. Значну увагу приділено інноваційним формам роботи, що сприяють розвитку художньо-естетичних компетентностей. Узагальнення дослідниці розширюють теоретичні засади модернізації викладання історії мистецтва.

Порівняльний аналіз розвитку позашкільної освіти у Польщі та Україні здійснює Павленко В. [5], зосереджуючись на мистецькому напрямі неформальної освіти. У роботі окреслено інституційні моделі організації творчих центрів і студій та їхній вплив на формування культурного середовища молоді. Автор доповнює розуміння соціокультурного контексту, у якому формується інтерес до історії мистецтва.

Музейну педагогіку як складову професійної підготовки майбутніх фахівців у Польщі досліджує Білавич Г. [1], підкреслюючи її дидактичний потенціал. У праці розкрито можливості інтеграції музейних ресурсів у систему фахової освіти та описано методичні прийоми організації занять. Представлені підходи посилюють практико-орієнтований характер викладання історії мистецтва.

Особливості організації освітнього процесу у закладах вищої мистецької освіти країн ЄС аналізує Бокшан А. [3], акцентуючи увагу на структурі програм та компетентнісному підході. У дослідженні відображено тенденції модернізації мистецької освіти в умовах європейської інтеграції. Одержані результати дають можливість співвіднести польський досвід із загальноєвропейськими трансформаціями мистецької дидактики.



Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість публікацій, питання трансформації лекційної форми в інтерактивні моделі навчання (зокрема метод «мозаїки» чи e-learning) у контексті історії мистецтв потребує подальшого систематичного вивчення та узагальнення польського досвіду для можливої адаптації в українську практику.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілі статті полягали в теоретичному обґрунтуванні та аналізі методичних засад викладання історії мистецтв в закладах освіти Польщі (на прикладі досвіду Інституту історії мистецтва, Варшава (UKSW)), а також висвітленні специфіки впровадження інтерактивних методів навчання та сучасних інформаційних технологій у процес підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Простежуючи роль історії мистецтв як теоретичного предмета в літописі художньої дидакти, як зазначає А. Гелдонь-Пашек, можна виокремити два чіткі етапи її розвитку. Слід пам'ятати, що історія мистецтва як самостійна сфера наукових інтересів сформувалася у другій половині XVIII століття, а як академічна дисципліна – у XIX столітті [16, с. 195].

Перший етап, що сягає витоків художньої школи, обґрунтовував наявність історії мистецтв теорією академічного мистецтва. Академічна естетика, звертаючись до античності та великих класиків мистецтва, апелювала до історії та традиції, які потрібно було вивчити, щоб запозичувати як певні взірці. Цьому слугувало копіювання та аналіз творів давніх майстрів. Проте, це було скоріше знання про здобутки великих майстрів і видатні твори, ніж цілісна візія розвитку мистецтва. Лекції фокусувалися на вивченні майстерності (варштату) та аналізі *decorum* картини.

Другий етап наявності історії мистецтв в академічних програмах припадає на часи, коли дидактична програма стає вже закостенілою, «законсервованою» нормою, що дублює минулі взірці. Лекції з цієї дисципліни вписуються в канон



певного розуміння розвитку художніх форм, сформованого шляхом еволюції та діалектичної необхідності. Це пов'язано з позитивістською еволюційною моделлю пояснення світу, що панувала у тогочасній науці. Лекції розглядалися як доповнення до інтелектуальних задатків художника, що формуються в процесі навчання. Лекції мають характер хронологічних курсів. Проте це збігається з періодом, коли історія мистецтв як галузь зміцнюється у своїх інституційних межах, стає університетською дисципліною та виробляє власну методологію [16, с. 195].

Академічне викладання предмета було започатковане у провідних наукових центрах того часу: у Кракові в 1882 році та у Львові – в 1893 році [14, с. 197].

У повоєнний період, з початком формування нової мережі мистецьких закладів (перші з яких були засновані вже у 1945 році), освітня компонента «Історія мистецтв» стала невід'ємним і обов'язковим складником фахової підготовки художніх кадрів. Завдяки системним педагогічним пошукам та експериментальним впровадженням, дисципліна поступово була впроваджена до навчальних планів загальноосвітніх шкіл, зокрема початкових, а згодом – гімназій [22]. Попри первинну асоціацію історії мистецтв з елітарною освітою, реформа шкільництва та впровадження системи зовнішнього оцінювання призвели до того, що з 2005 року цей предмет був включений до переліку дисциплін іспиту зрілості (*matura*) [23]. З 2012 року історія мистецтв викладається в загальноосвітніх ліцеях як предмет за вибором в обсязі восьми годин на цикл навчання.

За таких умов критичного значення набуває професійна підготовка вчителів, стандарти якої регламентуються постановами Міністерства національної освіти (*MEN*) та Міністерства культури та національної спадщини (*MKiDN*) [21, с. 124].

Згідно з нормативними актами *MEN*, право на викладання в



загальноосвітніх ліцеях мають фахівці, які здобули ступінь магістра за спеціальністю, що відповідає профілю предмета, та пройшли належну педагогічну підготовку. У польському законодавчому полі під педагогічною підготовкою розуміється комплексне засвоєння знань і вмінь у галузі педагогіки, психології та фахової дидактики. Обсяг такої підготовки має становити:

- не менше 270 годин теоретичного курсу в поєднанні з профільним напрямом навчання;
- не менше 150 годин навчальної педагогічної практики [12].

Такі вимоги забезпечують високий рівень фахової компетенції вчителя, що дозволяє йому ефективно реалізувати складні змістові лінії державного стандарту в роботі з учнівською молоддю.

Варто зауважити, що викладати історію мистецтва в Польщі має право лише фахівець-історик мистецтва з відповідною педагогічною кваліфікацією, обов'язковим складником якої є курс фахової дидактики. Проте історично склалося так, що в польських університетах до 2001 року дидактика цього предмета не була представлена як окрема дисципліна.

Як зазначає польська дослідниця Б. Левінська, до цього часу підготовка педагогічних кадрів для мистецьких шкіл здійснювалася на спеціалізованих курсах, організованих спочатку Академією образотворчих мистецтв у Познані, згодом – Центром освіти вчителів мистецьких шкіл, а нині – Центром мистецької освіти (СЕА). Характерно, що для вчителів загальноосвітніх шкіл подібних можливостей тривалий час не існувало, що створювало певний методичний вакуум у системі середньої освіти [21, с. 125].

Сучасна польська система вищої освіти пропонує дворівневу модель здобуття педагогічних компетенцій: перший ступінь (бакалаврат) та другий ступінь (магістратура), що корелюється зі структурою української вищої школи.

У програму підготовки бакалаврів з історії мистецтва вписана *методика навчання історії мистецтва*, яка орієнтована на підготовку вчителів для



викладання на II етапі шкільної освіти (IV–VIII класах початкової школи). Оскільки історія мистецтва в початковій ланці часто впроваджується як педагогічна інновація, особлива увага приділяється інтеграції з предметом «Образотворче мистецтво» (*Plastyka*), який містить теоретичні основи мови мистецтва. На практичних заняттях студенти аналізують державні стандарти, зміст підручників та навчальних програм, вчать розробляти сценарії уроків та проводити пробні заняття, опановуючи навички візуалізації теоретичних основ мови мистецтва для школярів.

Однак, щоб здобути повну педагогічну кваліфікацію, яка дає право викладати також у ліцеях, технікумах та художніх школах, студенти мають пройти курс із загальної дидактики та фахових методик навчання історії мистецтва на магістратурі (студіях другого ступеня).

Програма другого ступеня (магістратура) орієнтована на формування фахових компетенцій для роботи у старшій школі та професійних мистецьких закладах. Навчальний план чітко структурований за роками навчання.

На першому курсі основна увага приділяється практичному інструментарію: студенти виконують вправи з опису та аналізу творів архітектури й образотворчого мистецтва згідно з державними стандартами, розробляють сценарії уроків для старшокласників та опановують технології створення мультимедійного супроводу.

На другому курсі акцент зміщується на дидактичне вимірювання. Майбутні вчителі опановують методику оцінювання: від знайомства з таксономіями навчальних цілей (наприклад, таксономія Блума) до самостійного конструювання тестових завдань, розробки критеріїв оцінювання письмових робіт та моделей відповідей [21, с. 124].

Завершальний етап (останній семестр) присвячений найбільш складному завданню – розробці авторської навчальної програми з історії мистецтва. Студенти вчать формувати «канон» творів, визначати цілі навчання та



адаптувати зміст історії мистецтва до індивідуальних потреб і психофізіологічних можливостей учнів.

Попри інновації, у вищій гуманітарній школі досі домінують класичні форми: лекції та практичні заняття. Лекція залишається незамінною завдяки можливості передавати значний обсяг інформації за короткий час, проте її ефективність як пасивного методу викликає серйозні дискусії.

Як зазначає К. Крушевський у праці «Навчання у вищій школі» (*Kształcenie w szkole wyższej*), результативність традиційного викладу є критично низькою. Після завершення лекції 64% студентів засвоюють лише 1–33% матеріалу; 27% студентів – 34–67% і лише 9% студентів – понад 67% [19, с. 14].

Ці цифри підкреслюють, що лекція покладає на викладача надмірну відповідальність за результат, водночас позбавляючи студента когнітивної самостійності. Це стимулює польських дидактиків (зокрема К. Денека) до пошуку нових шляхів модернізації академічного навчання у межах «суспільства знань» [11; 13; 17; 19, с.14].

Трансформація вищої освіти в Польщі та Україні відбувається на тлі демографічного спаду та масовізації навчання. Це призвело появи в університетах значної кількості студентів із різним рівнем базової підготовки та інтелектуального потенціалу. Проте вимога до якості освіти залишається незмінною, що актуалізує проблему індивідуалізації методів навчання.

Відтак, надзвичайно важливо адаптувати методи до кожного здобувача освіти. Особливого значення набуває врахування зміни механізмів перцепції (сприймання). Якщо в поколінні нинішніх п'ятдесятирічних переважали «аудіали» (люди з розвиненою слуховою пам'яттю, схильні до вербалізації та *Restrukturyzacji* знань через діалог), то сучасна молодь є продуктом «культури картинки».

Для сучасних студентів (особливо на мистецтвознавчих спеціальностях) переважають особи з домінуванням зорової пам'яті [21, с. 129]. Це зумовлює

специфіку їхньої навчальної діяльності. На відміну від «аудіалів», вони роблять більш детальніші нотатки (іноді їм достатньо лише поглянути на сторінку записів, щоб пригадати зміст). Та на жаль, у них є певні труднощі із одночасним слуханням та структуруванням інформації, концентрація на процесі записи часто заважає виокремити головні тези. Окрім того, такі студенти потребують постійних візуальних подразників для утримання уваги.

Для подолання пасивності слухачів та оптимізації сприймання в польській методиці (зокрема у практиці В. Lewińska) пропонується використання таких інструментів:

1. *Синтетичний візуалізований конспект.* Усі найважливіші тези лекції виводяться на екран у вигляді логічних схем або опорних пунктів. Це дозволяє студентам бачити структуру лекції та не втрачати логічної побудови викладу.

2. *Поєднання тексту з образом (метрика зображення).* Досвід показує, що рівень концентрації зростає, якщо кожне продемонстроване зображення супроводжується чітким описом (автор, назва, дата, техніка). Це позбавляє студентів необхідності шукати правильне написання складних прізвищ чи термінів іншомовного походження та дозволяє зосередитися на мистецтвознавчому аналізі.

3. *Маніпуляція обсягом подразників.* Викладач має свідомо керувати динамікою лекції, змінюючи візуальний ряд та інтенсивність подачі матеріалу, щоб уникнути «перцептивного перевантаження» або нудьги [21, с. 130].

Ефективним інструментом модернізації вищої школи в Польщі стала заміна традиційно-інформаційного формату на *лекцію-полілог (конверсаторій)*. Основним принципом такої моделі є залучення особистого та професійного досвіду студентів для розв'язання актуальних теоретичних і практичних проблем.

У контексті вивчення дидактики історії мистецтва можлива зміна моделі навчання на *ціннісно-орієнтовану (валоризаційну)*, яка апелює не лише до



когнітивної сфери (мислення), а й до емоційної, перетворюючи сухі методичні рекомендації на значущі для студенти професійні установки.

Психолого-педагогічні дослідження підтверджують, що увага слухачів не є статичною величиною, вона коливається за циклічним принципом, що нагадує синусоїду. Середня тривалість фази високої концентрації становить приблизно 20 хвилин. Для оптимізації навчання польська методика пропонує такий алгоритм: *піки уваги* використовувати для подачі найскладнішого матеріалу, а у *фази спаду* уваги варто застосовувати дигресії (ліричні відступи), тематичні приклади з практики або парафрази вже викладеного матеріалу для закріплення.

Згідно з концепцією Р. Арендса (R. Arends), привабливість лекції прямо залежить від *енергетики (ентузіазму) викладача*. Ключовими елементами професійної поведінки лектора історії мистецтв мають бути: сенсорна виразність (модульована дикція, гармонія рухів, емоційна міміка та жестикуляція, часте формування запитань), зоровий контакт, під час якого потрібно відмовитися від читання тексту з паперових нотаток на користь живого спілкування. Опорою для викладача стає візуалізований план, який бачать і студенти на екрані. Окрім того потрібен гнучкий сценарій лекції, тобто здатність викладача відстежувати хід думок аудиторії, реагувати на коментарі студентів та адаптувати зміст заняття до актуальних потреб аудиторії [10].

Така стимулююча форма викладу перетворює студента з пасивного реципієнта інформації на активного учасника дискусії, що сприяє розвитку синтетичного мислення та кращій підготовці до майбутньої педагогічної діяльності.

Практичні заняття з методики історії мистецтва (90 годин на бакалавраті та 120 годин на магістратурі) традиційно базувалися на *студентських рефератах*. Проте досвід свідчить про низьку ефективність цієї форми: для аудиторії реферат стає «лекцією у слабкому виконанні», що призводить до втрати уваги та довіри до інформації [20].



Альтернативою, стало впровадження *завдання-орієнтованого навчання* (*task-based learning*). Оскільки майбутні вчителі мають опанувати конкретний інструментарій (сценарії уроків, критерії оцінювання), ця модель виявилася найбільш продуктивною. Вона реалізується через метод «експертних столів» (навчання у співпраці) [21].

Навчання у співпраці розглядається не просто як метод, в як ідея соціальної взаємодії. Вона базується на розумінні того, що навчання – це соціальний процес, який відбувається завдяки взаємодії з іншими людьми. Відтак формуються навички командної роботи, що вимагають від студентів вербалізації думок, розв'язувати конфлікти та нести відповідальність за спільний результат. Окрім того цей метод стимулює обдарованих студентів вдосконалювати знання через роль лідерів, а студенти із середнім потенціалом у такій моделі навчання отримують відчуття безпеки та мотивацію, що підвищує їхню самооцінку. Роль викладача у цій ситуації полягає у коригуванні отриманих результатів та спрямуванні до правильних рішень.

У практиці викладання в Польщі застосовують дві форми моделі навчання у співпраці (за класифікацією Р. Арендса): *метод групових досліджень* (робота групи над спільним завданням, де студенти спільно планують цілі, завдання та процедури, розподіляють обов'язки, проводять аналіз і синтез, і наостанок представляють спільну методичну розробку) та метод так званої «мозаїки» (*Jigsaw*), суть якого полягає в тому, що кожен учасник стає «експертом» у певній частині завдання. Після обговорення в експертних групах студенти повертаються до «материнських» команд, де складають окремі частини в єдиний дидактичний продукт [10].

Важливо наголосити на ролі навчального пленеру як інструменту розвитку художньо-технічних навичок студентів. Пленерна практика дозволяє замальовувати пам'ятки скульптури й архітектури та аналізувати творчі методи відомих художників у безпосередній взаємодії з натурою. Це сприяє глибшому



розумінню творчої манери майстрів минулого та засвоєнню закономірностей побудови художнього твору, його композиції та колірної взаємодії [16, с.195; 15, с.71].

Сучасний етап методичної підготовки передбачає інтеграцію *e-learning* (електронного навчання). Модель змішаного навчання не замінює традиційні зустрічі, а доповнює їх: студенти самостійно працюють над частинами завдань (за наданими зразками та шаблонами), а аудиторні заняття присвячують верифікації напрацювань та підготовці до наступних етапів.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження методичних засад викладання історії мистецтв в закладах освіти Польщі, зокрема в контексті реалізації лекційного матеріалу зазначимо, що традиційна інформаційна лекція поступається місцем інтерактивним моделям (лекція-конверсаторія), де зміст заняття передбачає дискусію та рефлексію студентів. Це дозволяє перетворити пасивне слухання на активний процес засвоєння професійних компетенцій. Ключовим методичним принципом при підготовці лекційного супроводу стає чітке розмежування візуального ряду. Необхідно диференціювати «ілюстративний канон» (обов'язкові для запам'ятовування твори) та додаткові матеріали, що слугують прикладами. Це запобігає перцептивному перевантаженню студентів-візуалів. Окрім того, ефективність лекційного матеріалу залежить від використання синтетичних візуалізованих конспектів та врахування «синусоїди уваги», що дозволяє максимально продуктивно використовувати піки концентрації уваги студентів для засвоєння складних мистецтвознавчих концепцій.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш детальному вивченні механізмів адаптації польського досвіду змішаного навчання (*blended learning*) та *e-learning* у систему підготовки фахівців з історії мистецтв в Україні. Особливої уваги потребує розробка уніфікованих критеріїв оцінювання мистецтвознавчих компетенцій учнів старшої школи в умовах цифровізації освіти.



Список використаних джерел

1. Білавич Г. Музейна педагогіка в професійній підготовці майбутніх фахівців у Республіці Польщі. *Молодь і ринок*. 2025. № 1/233. С. 51–58. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/download/322517/313157>
2. Білозуб Л. М. Історія мистецтв : навч. посіб. для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019. 148 с. URL: <https://surl.li/grwkfc>
3. Бокшан А. Організація освітнього процесу у закладах вищої мистецької освіти в країнах ЄС. *Освітні обрії*. 2025. Т. 60, № 1. С. 4–9. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/download/9529/9343>
4. Колченко І. Роль спеціалізованих мистецьких закладів у розвитку професійної освіти Польщі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 219. С. 170–176. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/download/2251/2259>
5. Павленко В. В. Розвиток позашкільної освіти у Польщі та Україні: порівняльний аналіз. *Українська полоністика*. 2025. Т. 24, № 2. С. 170–180. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/46392/1/1.pdf>
6. Паска А. Музейна педагогіка в закладах вищої освіти України та Республіки Польща: історіографічний аспект. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»*. 2023. № 6. С. 20. URL: <https://kpiibs.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/126/2024/03/2.pdf>
7. Хилько М., Хилько О. Індикатори цілісності соціокультурного простору України. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2022. Вип. 64. С. 83–95. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.64.083>
8. Червінська Н. Л. Деякі аспекти зарубіжного досвіду освіти дітей і молоді в галузі мистецтв. *Методичні публікації. Післядипломна освіта. Наукові публікації*. 2023. № 1. С. 117. URL:



https://znayshov.com/FR/19665/%D0%9F%D0%9F%201_2023-31-35.pdf

9. Шостачук Т. В., Колесник Н. Є. Культурологічний компонент змісту освіти в польських закладах освіти. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 41. С. 3305–3319. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/46173/1/1.pdf>

10. Arends R. *Uczymy się nauczać* ; tłum. K. Kruszewski. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2000. 357 s.

11. Banowski T. „Rozwiń skrzydła”. Program nauczania historii sztuki w IV etapie edukacyjnym w zakresie rozszerzonym. 88 s. URL: <https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/phocadownload/EFS/Rozwin-skrzydla-program-nauczania-historii-sztuki-IV-etap.pdf>

12. Banowski T. *Sztuka o wielu twarzach*. Program nauczania historii sztuki dla szkoły ponadpodstawowej. Warszawa, 2019. 39 s. URL: <https://ore.edu.pl/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=25447>

13. Denek K. *Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy*. Dydaktyka akademicka i jej efekty. Poznań : Wyd. Nauk. WSPiA, 2011. 296 s.

14. Eysymontt R., Holovata R. *Historia sztuki na Uniwersytecie Lwowskim*. 2025. S. 197–248. URL: https://www.academia.edu/143140887/Historia_sztuki_na_Uniwersytecie_Lwowski_m

15. Gąszczak-Wilde J. *Plener plastyczny dla dzieci i młodzieży, jego funkcja i znaczenie*. Y: *Kultura – sztuka – edukacja*. Tom I / red. B. Kurowska, K. Łopot-Dzierwa. Kraków : Wydawnictwo Naukowe UP, 2015. S. 68–72. URL: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/3158/PM721--Kultura-sztuka-edukacja-tom-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

16. Giełdoń-Paszek A. Rola historii i teorii sztuki jako przedmiotu w procesie edukacji artystycznej. *Cieszyński Almanach Pedagogiczny*. 2012. T. 1. S. 191–203. URL: https://bazhum.muzhp.pl/media/texts/cieszynski-almanach-pedagogiczny/2012-tom-1/cieszynski_almanach_pedagogiczny-r2012-t1-s191-203.pdf



17. Historia sztuki. Program kształcenia. Studia I stopnia. 2018. 13 s. URL: https://www.bip.uni.lodz.pl/fileadmin/BIP/program_studiow/historia_sztuki_I.pdf
18. Jelonkiewicz M. Filmowa edukacja kulturowa, czyli audiowizualna metoda nauczania cudzoziemców wiedzy o Polsce. *Польська мова та полоністика у Східній Європі: минуле і сучасність*. S. 474. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/10-lat.pdf#page=474>
19. Kruszewski K. Kształcenie w szkole wyższej. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. 341 s.
20. Kultura – sztuka – edukacja. Tom I / red. B. Kurowska, K. Łapot-Dzierwa. Kraków : Wydawnictwo Naukowe UP, 2015. 420 s. URL: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/3158/PM721--Kultura-sztuka-edukacja-tom-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
21. Lewińska B. Dydaktyka historii sztuki na UKSW – refleksje praktyka dotyczące metodyki kształcenia. *Artifex novus*. 2018. Nr 2. S. 124–134. URL: <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/an/article/view/7832>
22. Lisiecka A. Programy nauczania przedmiotów artystycznych w zakładach kształcenia nauczycieli szkół powszechnych w latach międzywojennych. Wybrane aspekty. Lublin, 2019. S. 156–168. URL: https://www.researchgate.net/publication/345135728_Programy_nauczania_przedmiotow_artystycznych_w_zakladach_ksztalcenia_nauczycieli_szkol_powszechnych_w_latach_miedzywojennych
23. Radziewicz E. Jak uczyć się do matury z historii sztuki? 2023. URL: <https://domin-gdansk.pl/artykuly/nauka-do-matury-z-historii-sztuki>
24. Szmidt K. J. Pedagogika twórczości a pedagogika sztuki: rzecz o korzystnym związku partnerskim. *Ars Inter Culturas*. 2022. Nr 11. S. 11–26. URL: https://www.researchgate.net/profile/Krzysztof-Szmidt/publication/372891621_Pedagogika_tworczosci_a_pedagogika_sztuki/links/64ccc4fb806a9e4e5ce6e1ac/Pedagogika-tworczosci-a-pedagogika-sztuki.pdf



25. Wiśniewski T. Metodologia a teoria historii i ich widzialność w Polsce. *Historyka. Studia Metodologiczne*. 2024. T. 54. S. 301–313. URL: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_24425_hsm_2024_153708/c/articles-64141828.pdf.pdf